

**การศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว
ชุมชนสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยว
บ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง**

**Potential and preparing travel arrangements for the elderly
community involvement, a case study of the tourist place
management of Ban Moh Luang, Mae Moh District, Lampang.**

ปริญางามประภาสม

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

Email: nookky@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน สำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ รวมถึงหาแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของการท่องเที่ยวชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวงมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นถ้ำเทพสถิต ถ้ำผาโง้ม ถ้ำดอยน้อย ถ้ำผากล้วย ถ้ำดอยงู ภูเขาไฟจำป่าแดด เป็นต้น และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีการแห่ช้างผ้า เป็นต้น นอกจากนี้ทรัพยากรท่องเที่ยว ชุมชนยังมีระบบการบริหารจัดการในประเด็นต่าง ๆ อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัยภายใต้มาตรฐานทางการท่องเที่ยว เช่น มีระบบรักษาความปลอดภัย ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน การบริหารจัดการรายได้ที่กระจายอย่างทั่วถึงแก่ประชาชนในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องของทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นการทำงานภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ส่วนแนวทางที่จะทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเมาะหลวงเกิดศักยภาพและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้ ควรมีการดำเนินงานดังนี้ 1) พัฒนา ปรับปรุง สถานที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น การสร้างราวจับในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างราวจับในสุขา เป็นต้น 2) ส่งเสริมให้มีการจัดอุปกรณ์เรื่องอำนวยความสะดวกด้านการรักษาพยาบาล และชุดปฐมพยาบาลที่มีคุณภาพ 3)

ส่งเสริมให้คณะกรรมการท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรม เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มสูงอายุในหน่วยงานต่างๆ 4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก 5) ส่งเสริมให้ชุมชนมีบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่เป็นของชาวบ้านที่มีการบริการความสะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอายุ ทั้งในเรื่องของที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม รวมถึงแหล่งกิจกรรม 6) จัดรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังที่พักโฮมสเตย์ หรือไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติม

คำสำคัญ: ศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ผู้สูงอายุ

Abstract

Potential and preparing travel arrangements for the elderly community involvement, a case study of the tourist place management of Ban Moh Luang, Mae Moh District, Lampang Research on a study of the potential of the tourism community Moh Luang, Lampang district for tourism among the elderly. Including for the development and preparation of the tourism community to accommodate the elderly.

The research found that Community tourism of Ban Moh Luang potential for tourism as a source of learning in both the natural and cultural attractions. Because natural resources are abundant. Whether Tham Thep Sathit.Tham Pha Ngom, Tham Doi Noi, Tham Pha kaew, Phukhaofy Chumphadad, the Champa culture and unique traditions such as the parade of elephants, cloth, etc. tourism resources. The community also has management issues. Systematic Regulation to accommodate visitors of all ages under the standards of tourism, such as a security system. Both in the community and outside the community Management revenue is distributed evenly to the people in the community who are involved both directly and indirectly. Which is working under the participation of citizens in the community.

The way to make a tour of the community tourism of Ban Moh Luang potential and can accommodate groups of seniors. There should be as follows: 1) improve the attraction to tourists aged at full capacity, such as building handrails in tourism, building handrails in toilets, etc. 2) encourage the devices that facilitate healthcare. First aid kit and quality 3) encourage the tourist an opportunity to participate. Increase knowledge about the tourist group, aged in units 4) promotion of tourism activities taking into account the resources available in the community, mainly 5) encourage community Home stay belonging to the villagers there. The service is convenient for tourists of all age groups. In terms of accommodation, food and

beverages, as well as the activities at 6) to shuttle tourists to the Home stay. Or to travel more.

Keywords: Potential; Community-base Tourism; Older

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยการท่องเที่ยวแต่ละรูปแบบมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อีกทั้งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น แต่แม้ว่าประเทศไทยจะมีความได้เปรียบในทางภูมิศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์เมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่อยู่ใกล้เคียง ไทย แต่หากพิจารณาในประเด็นของการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้แล้ว พบว่ายังมีไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปมากกว่าที่จะเน้นดูแลหรือรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ที่มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวแห่งชาติ, 2558)

บ้านแม่หลวง หมู่ที่ 8 ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้เริ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาจาก ผศ.สุรัตน์ วรวงครตน์ มหาวิทยาลัยโยนก ได้เข้ามาทำวิจัยเรื่องพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองชีวิตชุมชนในเขตแผ่นดินไหว ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ต่อจากนั้นได้สำรวจผู้รู้ในท้องถิ่นปลงผลผลิตคู่มือการอบรม ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาจนได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยได้รวบรวมข้อมูลทรัพยากรในชุมชน แลกเปลี่ยนกับผู้รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์บอกเล่า ตำนาน ประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และในปี พ.ศ. 2555 ได้รับใบประกาศนียบัตรรับรองมาตรฐานให้เป็น “หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” จากกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน (แดง ทนชัย, 2558)

การท่องเที่ยวบ้านแม่หลวง เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิต อยู่ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานภายนอก โดยมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้และจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยให้เห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม อีกทั้งชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยว เป็นการกระจายรายได้และผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (แก้ว คำเครื่อง, 2558) ซึ่งจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเวทีภาคประชาชน พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวแม่หลวงมีศักยภาพเพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอายุ ทั้งวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง ที่มีความสะดวกสบายในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ แต่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ยังคงคุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย อีกทั้งชุมชนยังมีความต้องการให้เกิด

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มแกนนำชุมชนและตัวแทนชุมชน จึงได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการสังเคราะห์แนวทางที่จะทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเหมาะสม หลีกเลี่ยงผลกระทบ และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและหาแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของการท่องเที่ยวชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. พื้นที่ในการวิจัย คือ หมู่บ้านเกาะหลวง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนในหมู่บ้านเกาะหลวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง
3. ขอบเขตแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุกับการท่องเที่ยว
4. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2558 ถึง เดือน กันยายน 2559

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการและดำเนินงานภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตั้งแต่กระบวนการแรกไปจนถึงกระบวนการสุดท้าย โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนในการดำเนินงานและก่อให้เกิดจิตสำนึกในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทุนที่มีอยู่ในชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนตนเองเป็นหลัก การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีหลักการทั้งหมด 10 ประเด็น ได้แก่ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2558)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ

3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังมีคุณสมบัติที่สำคัญ ได้แก่ (เกิดชาย ช่วย บำรุง, 2550) 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังสมาชิกของชุมชนในฐานะของการเป็นเจ้าของบ้านที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่ต้องผ่านนายหน้าอันเป็นการจัดสรรรายได้ทางตรงให้แก่คนในชุมชน 2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริงการสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่มุ่งสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในชุมชน 3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนเนื่องจากความพยายามนำวิทยาการสมัยใหม่แบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งต้องมีการสร้างสำนึกร่วมกับชุมชนให้มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของตนเอง 4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึกในการเคารพและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติสังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดกับนักท่องเที่ยว 5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวมีความเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่มองว่าใครเจริญหรือด้อยกว่าและที่สำคัญการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดสติเกิดปัญญาทั้งผู้เที่ยวและผู้ต้อนรับ

2. แนวคิดผู้สู้งวยกับการท่องเที่ยว

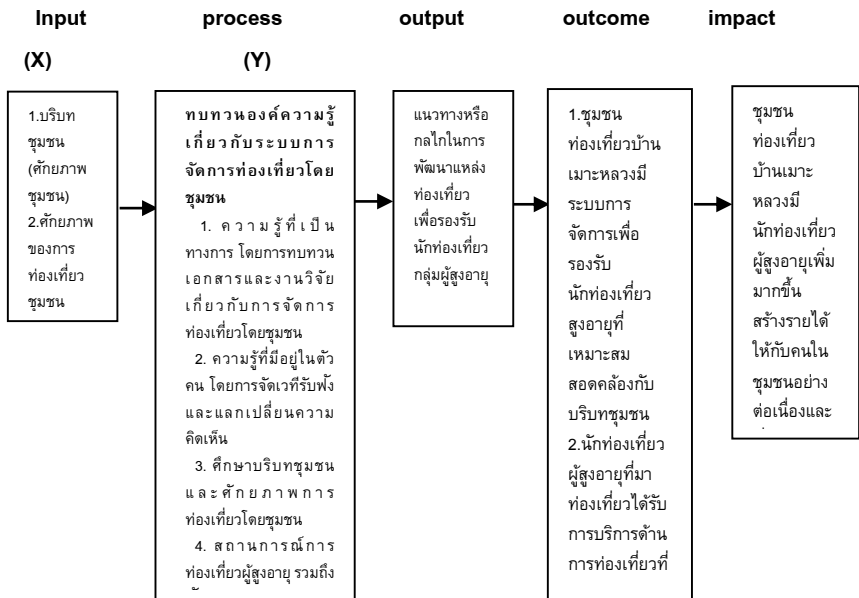
นักท่องเที่ยวผู้สู้งวยโดยส่วนใหญ่จะเห็นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คุ่มค่า เป็นการซื้อด้วยเหตุผล ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจเป็นหลัก พักนานใช้จ่ายสูง มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง เนื่องจากมีเงินเก็บจากการทำงานหนักมาทั้งชีวิต จึงมีศักยภาพสูงในการบริโภค ขณะเดียวกันค่านึงถึงความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ใส่ใจดูแลสภาพที่ดี เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมในการรองรับตลาดกลุ่มนี้จึงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดค่อนข้างมาก และควรมีการเตรียมการที่ดีที่เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ไม่เร่งรีบ เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ ปลอดภัยพิช ไม่สร้างมลพิษ เน้นอาหารสะอาดเพื่อสุขภาพ การเตรียมความพร้อมบริการด้านความปลอดภัย จัดให้มีเจ้าหน้าที่นำ

เกี่ยวข้องที่มีความรู้ด้านการปฐมพยาบาล จัดเตรียมพาหนะเดินทางที่เน้นการขึ้นลงสะดวก (พื้นไม่สูง ประตูกว้าง เป็นต้น) ตลอดจนเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น บริการรับส่งจากสนามบิน การดูแลยกกระเป๋า รวมถึงบริการตรวจร่างกายในโรงพยาบาล เป็นต้น เพื่อสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัย เพิ่มความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ (จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย, 2557) อีกทั้งต้องได้มาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ตามที่กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดเอาไว้ (2555) ซึ่งได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการให้บริการ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและสถานที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน สำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมะหลวง อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับคนในท้องถิ่นภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน เพื่อสำรวจศักยภาพชุมชน และหาแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของการท่องเที่ยวชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ผ่านเครื่องมือ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มคณะกรรมการท่องเที่ยวชุมชนเมะหลวง การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีเสวนา โดยมีกรอบประเด็นในการสนทนา คือ ศักยภาพชุมชน ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน สถานการณ์ การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ และถอดบทเรียนร่วมกันของชุมชนเพื่อร่วมกันในการหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณานี้เนื้อหา (Descriptive Analysis)

ภายใต้กรอบแนวคิดและกระบวนการ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ชุมชนท่องเที่ยวบ้านแม่หลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนี้

1) **ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว** ชุมชนบ้านแม่หลวงมีการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพที่เป็นปัจจัยสำคัญหลายประการที่สามารถทำให้กิจกรรมมีความสอดคล้องและตอบสนองกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ป่าชุมชน ภูเขาไฟจำป่าแดด ถ้ำเทพสถิตย์ ถ้ำผาโงม ถ้ำตอยงู ถ้ำตอยน้อย ถ้ำผากล้วย (เดือนจิตร ไชยแก้ว, 2558) ซึ่งสถานที่แต่ละแห่งจะมีประวัติความเป็นมาที่บอกเล่าเรื่องของสถานที่ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ตนเอง หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี เช่น ภาพเขียนสีโบราณที่วัดแม่หลวง มีพระพุทธรูปโบราณ สมัยเชียงแสน และไทยใหญ่ (ชาวเงี้ยว) มีงานประเพณีแห่ช้างผ้าที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ การตีกลองสะบัดชัย การฟ้อนเจิง การฟ้อนผีมดผีเม็ง การฟ้อนนกกิ้งกะหड़ा เป็นต้น (ไพบูรณ์ อังคะภินันท์, 2558) ถือเป็นเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนที่ได้นำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างชัดเจน และเป็นสถานที่ที่สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ สร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่นิยมหรือชื่นชอบ

การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภายใต้การดำเนินงานของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

ภาพที่ 1 ตัวอย่างทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน

2) ด้านการให้บริการด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนบ้านเมะหลวงมีการทำบ้านพักโฮมสเตย์ จะเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยจะมีการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังบ้านพักแต่ละหลัง เพราะบ้านพักโฮมสเตย์ 4 หลัง สามารถรองรับได้ 30-40 คน มีอาหารที่ทางชุมชนได้จัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยวจะเป็นอาหารประจำถิ่นของทางภาคเหนือ แต่ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะใช้บริการ ทางชุมชนจะมีการสอบถามรายการอาหารล่วงหน้าว่าสามารถรับประทานได้หรือไม่อย่างไรตัวอย่างรายการอาหาร ซึ่งรายการอาหารที่ทางชุมชนเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ได้แก่

อาหารเช้า: ข้าวต้ม น้ำพริกอ่อง แกงฮังเล

อาหารกลางวัน: อาหารท้องถิ่น

อาหารเย็น แกงแค น้ำพริกหนุ่ม ผักลวก ผักสด แดงหมู หมูสามชั้น แกงอ่อม (วัว/หมู)

เครื่องดื่ม: กาแฟ ไม้โล น้ำสมุนไพร

นอกจากนี้ บริเวณชุมชน ยังมีร้านอาหาร เครื่องดื่ม ร้านค้าของชำ ไว้บริการ มีการบริการจากตำรวจบ้านและคนในชุมชนที่คอยบริการและสอดส่องดูแลรักษาความปลอดภัยภายในชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งยังมีรถไว้คอยบริการความสะดวก เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในชีวิตและทรัพย์สิน (ณัฐกาญจน์ เกี้ยวแก้ว, 2558)

3) ด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนเมะหลวงมีหลากหลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวได้เลือกภายใต้ความต้องการของนักท่องเที่ยวและสอดคล้องกับปฏิทินประจำปีของชุมชน ที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สัมผัสกับสภาพความเป็นจริงทั้งทางธรรมชาติและความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนอย่างใกล้ชิด เช่น กิจกรรม

เดินศึกษาเรียนรู้ป่าชมธรรมชาติ/การปลูกป่า/ทำแนวกันไฟ กิจกรรมดูปล่องภูเขาไฟ กิจกรรมทำฝายชะลอน้ำ/ฝายไม้/ฝายกึ่งถาวร/ฝายไม้ขอนนอนไฟ/ฝายหินเรียง กิจกรรมเดินดูถ้ำ 5 ถ้ำ กิจกรรมดูประเพณีแห่ช้างผ้า กิจกรรมตัดตุงพญายอ เป็นต้น ซึ่งชุมชนมีการกำหนดอัตราค่าบริการบ้านพักโฮมสเตย์และกิจกรรมท่องเที่ยว รวมถึงปฏิทินท่องเที่ยวในแต่ละเดือนไว้อย่างชัดเจน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 อัตราค่าบริการบ้านพักโฮมสเตย์และกิจกรรมท่องเที่ยว

การบริการ	อัตราค่าบริการ
พัก 1 คืน	150 บาท / ท่าน
พัก 1 คืน 2 วัน อาหาร 3 มื้อ	550 บาท/ ท่าน
พัก 2 คืน 3 วัน อาหาร 6 มื้อ	900 บาท/ ท่าน
พักต่อจากนี้ 1 วัน 1 คืน อาหาร 6 มื้อ	350 บาท / ท่าน
บริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์)	200 บาท / ท่าน
กิจกรรมบายศรีสู่ขวัญ	
- ชุดเล็ก	600 บาท
- ชุดใหญ่	1,000-1,500 บาท
กิจกรรมพ่อนพื้นเมือง	1,000 บาท
กิจกรรมดนตรีพื้นเมือง	1,000 บาท
วาดแผนไทยและนวดฝ่าเท้า	100-120 บาท/ ชั่วโมง

4) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนได้จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกไว้เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายทั้งภายในบ้านพักโฮมสเตย์หรือบริเวณแหล่งชุมชน ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น อาหารท้องถิ่น เครื่องใช้ไฟฟ้า ป้ายบอกทาง รถบริการรับส่ง เป็นต้น และ

5) ด้านการรักษาความปลอดภัย โดยมีชุดรักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน ชุด อปพร. คอยดูแลรักษาความปลอดภัยตามตามชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ โดยในชุมชนจะมีเวรยามจำนวน 2 คน ทำหน้าที่เดินเวรยาม ในช่วงเวลา 16.00น.-24.00น. และ 00.00น.-08.00น. ผลัดเปลี่ยนกันทุก 8 ชั่วโมง และมีการประสานกับตำรวจในพื้นที่เพื่อคอยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งยังได้มีการมอบหมายให้เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ทำหน้าที่ดูแลนักท่องเที่ยว นอกเหนือจากการบังคับใช้กฎระเบียบที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น ซึ่งได้แก่ (1) ห้ามนักท่องเที่ยวแต่งกายไม่เหมาะสมและไม่สุภาพ เพื่อถือเป็นการเคารพสถานที่ (2) ห้ามนักท่องเที่ยวแสดงออกในทางขู่มขู่จกเงินงาม (ผิดผี) (3) ห้ามนักท่องเที่ยวดื่มสุรา สูบบุหรี่ และเสพสิ่งเสพติดทุกชนิด (ยกเว้นบาง

กรณี) (4) ห้ามนักท่องเที่ยวเล่นการพนันทุกชนิด (5) ห้ามนักท่องเที่ยวทำลายทรัพย์สินของบ้านพัก และ (6) นักท่องเที่ยวทุกท่านโปรดช่วยกันรักษาความสะอาด

อย่างไรก็ตาม ชุมชนท่องเที่ยวบ้านแม่หลวงยังมีอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ (1) ระบบการรักษา การปฐมพยาบาลที่อาจจะยังไม่ครอบคลุม หากเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรง (2) สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนบางแห่งยังไม่เอื้อต่อนักท่องเที่ยวที่มีอายุมากๆ หรือมีปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ไม่มีจุดนั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว ไม่มีราวจับในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ (3) ห้องสุขาไม่มีราวจับสำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มคนพิการ

สำหรับแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่หลวงภายใต้แนวคิดของประชาชนในชุมชน โดยสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2 เวทีประชาคมหาแนวทางในการเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนา ปรับปรุง สถานที่แหล่งท่องเที่ยว ให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น การสร้างราวจับในแหล่งท่องเที่ยว ราวจับในสุขา การสร้างบันไดที่ถาวรและคงทน รวมถึงปรับภูมิทัศน์ภายในสถานที่ท่องเที่ยว

ด้านการให้บริการด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรมีการดำเนินการ คือ (1) ส่งเสริมให้มีการจัดอุปกรณ์เรื่องอำนวยความสะดวกด้านการรักษาพยาบาล และชุดปฐมพยาบาลที่มีคุณภาพ ให้สามารถใช้งานได้อย่างทันท่วงที (2) ส่งเสริมให้คณะกรรมการท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรม เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มสูงอายุในหน่วยงานต่างๆ และ (3) จัดรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังที่พักโฮมสเตย์ หรือไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพิ่มเติม

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการดำเนินการ คือ (1) ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก (ศรีนวล กามล, 2558) และ (2) มี

การจัดและส่งเสริมให้ชุมชนมีบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่เป็นของชาวบ้านที่มีบริการความสะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอายุเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิมซึ่งไม่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวหาก (สวิง อุตมา, 2558)

อย่างไรก็ตาม จากแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่หลวงที่ประชาชนในชุมชนได้เสนอแนะแนวทางดังกล่าวข้างต้น ประชาชนในชุมชนได้ดำเนินการคัดเลือกและดำเนินการตามแนวทางที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ภายใต้ขีดความสามารถ ทรัพยากรหรือทุนในชุมชนและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชน คือ การพัฒนา ปรับปรุง สถานที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น การสร้างราวจับในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการปรับภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยว ภายใต้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในชุมชนแม่หลวงที่ถือได้ว่าเป็นบุคลากรที่สำคัญในการสานต่อการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนต่อไปในอนาคต เพื่อให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นเจ้าของในทรัพยากรของชุมชน รู้สึกถึงคุณค่าและหวงแหนสิ่งที่ตีงามของชุมชน

ซึ่งภายหลังการดำเนินกิจกรรม ชุมชนมีการถอดบทเรียนเพื่อสรุป และทบทวนผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในชุมชน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมดังกล่าวและมีความต้องการให้เกิดกิจกรรมแบบนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ รวมถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ได้สามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความแตกต่างทางทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

ภาพที่ 3 การดำเนินกิจกรรมพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการสำรวจศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ซึ่งชุมชนชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวงยังมีอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ คือ

(1) ระบบการรักษา การปฐมพยาบาลที่อาจจะยังไม่ครอบคลุม หากเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรง

(2) สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนบางแห่งยังไม่เอื้อต่อนักท่องเที่ยวที่มีอายุมาก ๆ หรือมีปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ไม่มีจุดนั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว ไม่มีราวจับในแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ และ

(3) ห้องสุขาไม่มีราวจับสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ

โดยข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรา สุกเพชรและคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุกรณีศึกษาพื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบ จังหวัดลำปาง พบว่าสถานที่ท่องเที่ยวของเหมืองแม่เมาะควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยเฉพาะห้องน้ำ สถานที่พัก เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและทุ่งดอกบัวตอง

ในประเด็นของการนำเสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่ผ่านกระบวนการวิจัย กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ด้วยวิธีการ คือ

(1) การพัฒนา ปรับปรุง สถานที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น การสร้างราวจับในแหล่งท่องเที่ยว ราวจับในสุขา การสร้างบันไดที่ถาวรและคงทน รวมถึงปรับปรุงทัศนียภาพในสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

(2) การส่งเสริมให้มีการจัดอุปกรณ์เรื่องอำนวยความสะดวกด้านการรักษาพยาบาล และชุดปฐมพยาบาลที่มีคุณภาพ ให้สามารถใช้งานได้อย่างทันท่วงที

(3) การส่งเสริมให้คณะกรรมการท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรม เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุในหน่วยงานต่างๆ และการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก

ซึ่งแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดมาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2555) ที่ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุและครอบครัวที่มีเด็กเล็กและสตรีมีครรภ์ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ ด้านการให้บริการ มีการให้บริการด้านการรักษาพยาบาล เช่น มียาสามัญ

ประจำบ้าน ชุดปฐมพยาบาลที่มีคุณภาพ ไม่หมดอายุและเตรียมไว้ในจุดที่เหมาะสม พร้อมใช้งาน มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายสถานพยาบาลสามารถให้บริการสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว และมีหน่วยพยาบาลเบื้องต้นหรือห้องพยาบาล

นอกจากนี้ ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อแนวทางพัฒนาห้องเที่ยวด้านการบริหารจัดการ โดยการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ที่ต้องมีการเพิ่มศักยภาพและเพิ่มพูนความรู้ด้านการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดมาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2555) ที่ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุและครอบครัวที่มีเด็กเล็กและสตรีมีครรภ์ ด้านการบริหารจัดการ โดยการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ที่ต้องมีการเพิ่มศักยภาพและเพิ่มพูนความรู้ด้านการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติ และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่ต้องมีการจัดภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ การส่งเสริมให้ชุมชนมีบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่เป็นของชาวบ้านที่มีการบริการความสะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอายุเพิ่มเติม รวมถึงการจัดรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยวไปยังที่พักโฮมสเตย์ หรือไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพิ่มเติม ตลอดจนมีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางหรือบอกตำแหน่งของสถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนที่มองเห็นอย่างชัดเจนและสังเกตเห็นง่าย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่าชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวงยังคงสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่ชื่นชอบวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แต่ชุมชนยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องของภาษาต่างประเทศและการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเป็นระบบ และจะสามารถดำเนินการวิจัยในเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว และหารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน รวมถึงสามารถพัฒนาต่อยอดในการสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับชุมชนท่องเที่ยวอื่นๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ในการให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งความอนุเคราะห์และความกรุณาจากผู้นำชุมชน คณะกรรมการท่องเที่ยวบุคลากรเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลแม่เมาะ และตัวแทนประชาชนในชุมชนที่ให้ข้อมูลต่างๆ จนกระทั่งรายงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. 2555. มาตรฐานการบริการนักท่องเที่ยวกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุและครอบครัวที่มีเด็กเล็กและสตรีมีครรภ์. <http://www.tourism.go.th>. 5 ตุลาคม 2558.
- เกศรา สุขเพชรและคณะ. 2554. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา พื้นที่การไฟฟ้าฝ้ายผลิตแม่เมาะและชุมชนรอบจังหวัดลำปาง. โครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ 2553: เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน.
- คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวพืษานักกระยะยาวแห่งชาติ. 2558. โครงการท่องเที่ยวพักระยะยาว. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://ms.src.ku.ac.th>. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2558.
- จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย. 2557. ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: โอกาสใหม่ไทยเติบโตรับ AEC. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ 3 (153).
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2550. การท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอย่างยั่งยืน. การประชุมเทศกาลการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. การท่องเที่ยวโดยชุมชนโอกาสในการเรียนรู้และแบ่งปันในอาเซียน. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก www.cbt-i.org สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2558.

บทสัมภาษณ์

- แก้ว คำเครื่อง (1 ธันวาคม 2558). คณะกรรมการท่องเที่ยว. สัมภาษณ์.
- แดง ทนชัย (2 ธันวาคม 2558). ประธานท่องเที่ยวชุมชนบ้านเมาะหลวง. สัมภาษณ์.
- เดือนจิตร ไชยแก้ว (3 ธันวาคม 2558). ประธานกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์. สัมภาษณ์.
- ณัฐกาญจน์ เกี้ยวแก้ว (2 ธันวาคม 2558). คณะกรรมการท่องเที่ยว. สัมภาษณ์.
- ไพบูรณ์ อังคะภินันท์ (2 ธันวาคม 2558). คณะกรรมการท่องเที่ยว. สัมภาษณ์.
- ศรีนวล กามล (3 ธันวาคม 2558). ประชาชนบ้านเมาะหลวง. สัมภาษณ์.
- สวิง อุตมา (1 ธันวาคม 2558). ประชาชนบ้านเมาะหลวง. สัมภาษณ์.